

ХЛІБ, РУШНИК І ПІСНЯ — ОДВІЧНІ ЛЮДСЬКІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

Свято

Т. П. Снігур, спеціаліст вищої категорії, старший учитель, відмінник освіти України,

Пеньківська СЗШ І–ІІІ ст., Шаргородський р-н, Вінницька обл.

Мета: формувати в учнів поняття про народні символи та обереги, звичаї та традиції України, національну культуру; ознайомити з матеріалами, що виховують молоде покоління в душі національних традицій, учать шанувати і пишатися тим, що створювалося протягом віків; відроджувати морально-етичні норми і традиції, що панували в українських родинах; виховувати любов до українського народу, його минулого та бажання майбутнє зробити кращим, щасливішим для всього народу; прищеплювати дбайливе ставлення до хліба, повагу до хліборобів.

Матеріали до заходу: дошка, прикрашена вишитими рушниками; на столі — коровай на вишитому рушнику, різноманітні хлібобулочні вироби, біля них — підсвічник зі свічками; вареники в макітрі; пироги з іграшковими горобцями; українські національні костюми; костюми зерняток, урожаю, колосків, вогників, дощучу; костюми волів; плуг для оранки; сніп; грона калини; віночок з колосків; рушник; свічка; червоні стрічки; гімнастборки; 2 комбінезони; 4 коси; 2 сумки для сівачів; загадки; прислів'я; презентація; комп'ютер, проектор.

Хід свята

1-ша дитина

Добрий день вам, люди добрі!

Щиро просим до господи.

Раді вас у нас вітати,

Щастя і добра бажати.

2-га дитина

Добрий день вам, добрі люди!

Хай вам щастя й доля буде

Не на день, і не на рік,

А на довгий-довгий вік!

3-тя дитина

Хлібом-сіллю вас вітаєм

І здоров'я вам бажаєм.

Під веселий рідний спів

Посилаєм вам уклін.

(Дитина підносить хліб на рушникові директорів школи.)

Звучить пісня «Зелене жито, зелене».

Учитель. Добрий день, шановні гості! Щиро вас вітаю, здоров'я та гарної долі вам усім бажаю. Закликаю вас щиро любити свій край, свою родину, свою Батьківщину.

Сьогодні ми ще більше дізнаємося про головні цінності нашого життя, народні символи, звичаї та традиції українського народу. Діти покажуть і розкажуть вам, що дуже зацікавило їх, про що вони дізналися з цієї теми.

4-та дитина

Українка я маленька,

Українці батько й ненька.

На Вкраїні родилася,

В свою маму удалася.

Все, що рідне, я кохаю,

Всім, хто близький, помагаю.

Своє ціню, свого вчуся

І до рідного горнуся.

І чужого я навчаюся,

Але й свого не цураюся.

Звучить пісня «Україночка» (муз. і сл. Т. П. Снігур).

Синє небо, яснє сонце угорі, у гаях

Щебечуть дзвінко солов'ї.

І радіє, і сміється дівтора,

Бо це рідна Україна ти моя.

Приспів:

Я — україночка, я — подоляночка,

В косички бантики матуся заплела.

Я — україночка, мої співаночки

Нехай летять кругом мої слова.

Нехай колос стиглий гнеться до землі,

Хай літають в чистім небі журавлі.

Хай калина в зелен-лузі дозріва,

Бо це рідна Україна ти моя.

Приспів.

5-та дитина. Для кожного з нас найсвятішими є слова *мати, Батьківщина*. Адже Батьківщина — це не тільки наша країна, але й рідна домівка і те місце, де ми народилися, де навчаємось і зростаємо, де минають найкращі роки нашого життя.

6-та дитина. Хоч малий я, невеликий, зате добре знаю, що край рідний — Україна, я її кохаю.

Рідна домівка... Вона оспівана в піснях, оповита легендами, зігріта теплом материнської любові, що передається з колисковою піснею.

Багато доріг манить нас у життя, але слово, виспіване мамою в колисковій, повертає до рідного дому, що не можна зрадити, як не можна зрадити Вітчизну і хліб, українську пісню, що співала рідна мати.

Звучить пісня «Чорнобривці».

7-ма дитина. З давніх-давен народ понад усе цінував хліб, сіль і честь.

Найдорожчих гостей в Україні завжди зустрічають піснею, хлібом-сіллю на вишитому рушнику. Хліб завжди знаходився на почесному місці. У кожній хаті він лежав на столі, а біля нього стояла сіль. У народі говорять: «Без хліба немає обіда», «Хліб житній — батько рідний».

Жодне весілля не відбувалося без короваю, а до нього випікали ще й шишки. (*Показ короваю.*)

Із хлібом на рушникові вирушали навесні оглядати поле, сіяти, жати в жнива. З хлібом проводжали до армії. Коли народжувалася людина — до неї на оглядини приходили з хлібом і в останню дорогу теж проводжали із хлібом.

Учитель. Діти, ви коли-небудь нюхали хліб? Вам сподобалося? (*Відповіді дітей.*)

8-ма дитина

Як пахне хліб? Ви знаєте, як пахне хліб?

Диханням сіяча, вогнем безсонних діб,

Трудом і творчістю, людським гарячим потом.

Він пахне солодко, як пахнуть меду соти.

Як пахне хліб, як тепло пахне хліб!

Любов'ю трударів і радістю земною,

І сонцем, що всміхається весною,

І щастям наших неповторних діб духмяно пахне хліб.

Учитель. Чому хліб пахне трудом? (*Для того щоб його спекти, багато людей доклали своїх рук.*)

— Сьогодні ми простежимо за тим, який шлях проходять золоті колоски перед тим, як потрапити до нас на стіл у вигляді духмяного короваю.

— Звідки прийшов до нас хліб? Хто першим його скуштував? Щоб про це дізнатися, ми повинні повернутися у сиву давнину і завітати на історичний лан. (*Діти розповідають легенду про відкриття пшениці.*)

— Як ви гадаєте, з чого починається хліб? (*Спочатку орють землю.*)

Звучить пісня «Хліб — всьому голова» (муз. М. Кудріна, сл. В. Балачана).

1. На весняній зорі роси чисті і сині,
Сонця край золотий спраглу землю торка.

Батько став на поріг і напугчує сина,

На лани виряджа перший раз юнака...

Приспів:

Пам'ятай, мій синку,

Щирі й мудрі слова:

«Хліб — всьому голова,

Хліб — всьому голова».

— Колись орали поле волами чи кіньми. Діти часто були погоничами за кіньми або волами.

Вони так находжувалися за день, що ледве додому поверталися. Мати зустрічала батька, дітей хлібом-сіллю, як гостей.

Послухайте українську жартівливу пісню-інсценізацію

«Та орав мужик край дороги».

Та орав мужик край дороги, (2 р.)

Гей-цоб, цабе-рабе-тррррр, край дороги.

А воли в нього круторогі, (2 р.)

Гей-цоб, цабе-рабе-тррррр, круторогі.

А погоничі чорноброві. (2 р.)

Гей-цоб, цабе-рабе-тррррр, чорноброві.

Та ішли дівки хустки прати (2 р.)

Гей-цоб, цабе-рабе-тррррр, хустки прати.

Та вони в нього торбу вкрали. (2 р.)

Гей-цоб, цабе-рабе-тррррр, торбу вкрали.

Не порожнюю — з пирогами (2 р.)

Гей-цоб, цабе-рабе-тррррр, з пирогами.

Та начинену горобцями. (2 р.)

Гей-цоб, цабе-рабе-тррррр, горобцями.

Учитель. Зараз хліб сіють за допомогою тракторів, а раніше поле сіяли вручну.

Ось ілюстрований шлях хліба від поля до столу, у який вкладено працю представників понад 120 професій. Люди землю орють, засівають, доглядають, косять, сіють, збирають, молотять, мелють, випікають.

Виходять 2 комбайнери, «зернятка», діти в українських костюмах. У руках тримають квіти.

Звучить «Засівна» (муз. О. Смолянського, сл. В. Симоненка).

Засівна

1. Гей, послала нива чорне полотно.

Ллється жовта злива — сіється зерно.

Приспів:

Сійся, родися, колосом розвийся,

Засівайся, ниво, людям на добро. *(Двічі)*

2. Хай у дні яснії зерно пророста,

Як мої надії, як мої літа.

Приспів:

Сійся, родися, колосом розвийся,

Засівайся щастям, ниво молода! *(Двічі)*

Учитель

А ми з вдячністю говоримо:

Щоб хліб, як сонце, сяяв на столі,

Уклін низький працівникам землі,

Вам — сіячі, плугатарі, спасибі.

Дівчатка виконують танець «Зерняток».

1-й комбайнер

В землю я посіяв зернятко ласкаве,

І нагріло землю Сонечко яскраве.

Звідусіль постукали радісні дощі:

«Як живеш там, зернятко,

Гей, виходь мерщій!».

2-й комбайнер

Вийшов замість зернятка Колос молодий,

Під дощем умився і напивсь води...

Комбайнери (разом). Дивиться, дивується Сонце з висоти.

Сонечко

Любе, миле зернятко,

Та хіба ж це ти?

Учитель. Колоски, умиті цілющим дощем, наливалися соком і дозрівали, радуючи око.

Заспіваймо про це!

Діти виконують пісню «Урожайна» (муз. А. Павлюка, сл. Г. Демченко).

1. Наше рідне полечко гріло ясне сонечко,

Щоб усе рясніло та скоріш доспіло.

2. Любо нам дивитися на густу пшениченьку,

На овес на жито, дощиком обмите.

3. Ллються зерна річкою, золотою стрічкою

Урожай багатий йде у кожную хату.

Учитель. Тоді розпочиналися жнива. Це була надзвичайно важлива пора року. Селяни говорили про неї: «Один жнивний день цілий рік годує». До жнив ретельно готувалися.

Збирання врожаю починалося обрядом зажинання першого снопа. Господиня, одягнувшись у білий святковий одяг, знімала з одвірка переплетений торішнім перевеслом серп і клала його в кошик, де вже лежали хліб, дрібка солі, громична свічка. Мати виходила в поле, зупинялася на краю ниви і, вклонившись, казала: «Господи Боже, поможи легенько, добренько, щоб вижати лан хутенько».

Перший зажинок зберігали до завершення жнив або відносили до комори і зберігали до Нового року. Напередодні куті їх заносили до хати.

Чоловіки косили. Коли відпочивали жінці, то повсюдно лунали пісні, у яких розповідали про косарів, висміювали нероб. Заспіваймо українську народну пісеньку про косарів.

Діти виконують пісню «Вийшли в поле косарі».

1. Вийшли в поле косарі

Косять ранком на зорі...

Приспів:

Гей, ну-те, косарі, бо нерано почали,

Хоч нерано почали, та багато утяли!

2. До обіду покосили,

Гострі коси потупили...

Приспів.

3. По обіді спочивали,

Гострі коси поклепали...

Приспів.

4. Увечері холодком йшли додому

Всі рядком.

Приспів.

Виходить хлопчик-Урожай, у нього в руках — останній сніп.

Учитель. Цей останній сніп, званий «останець», або «дід», або «борода», пов'яжемо червоною стрічкою, покладемо окраєць хліба, дрібку солі, банку з водою і заспіваймо, щоб усі знали, що жнива завершено.

Учитель

Оце ж тобі, «борода»,

Хліб, сіль і вода!..

Діти (разом)

Оце ж тобі, «борода»,

Хліб, сіль і вода!..

Учитель. Потім жінці плели вінок з жита чи пшениці, надягали його на голову найкращій жінці чи дівчині та йшли співаючи до господаря, який його викупляв.

Учитель надягає дівчині вінок і співає:

Ой, котився наш вінок по колу.

Ой, просився в господаря у комору.

Дівчина

Пусти ж мене, господарю, в стодолу,

Нехай же я хоч трошечки спочину!

(Іде навколо Врожаю співаючи, діти несуть вінок до господаря.)

Діти (разом)

Відчиняй же, господарю, ворота, ворота,

Бо несемо віночок з золота, з золота.

Виходить Господар з хлібом-сіллю на рушнику.

Господар. Вітаю вас, женчики, хлібом-сіллю! *(Він уклоняється, мама бере хліб, цілує його.)*

Усі (разом). Дякуємо! *(Вручають сніп, вінишують українською народною піснею «Ой, снопе, снопе».)*

Звучить пісня «Ой, снопе, снопе».

1. О й, снопе, снопе, снопе великий.

Золотом-зерном колос налитий. *(Двічі)*

2. О й, снопе, снопе, снопе стеблистий,

Добре вродила пшениця чиста. *(Двічі)*

3. Будемо мати хліба доволі,

Бо працювали дружно на полі. *(Двічі)*

4. О й, снопе, снопе, снопе вусатий,

Несеш достаток у кожную хату. *(Двічі)*

5. Несеш достаток кожній родині,
Славу велику нашій Україні. (Двічі)

Діти вклоняються, кладуть сніп біля короваю.

Учитель. Дорогі діти, ви вже знаєте, що хліб пахне солоним потом, а тому ще більше бережіть і шануйте його. І сьогодні у ставленні до хліба повинні бути глибока повага, бережливість. Любі діточки, як учила вас мама поводитися з хлібом?

Діти (по черзі)

1. Якщо впала скибочка хліба, неодмінно підними, поцілуй і поклади на стіл.
2. Доїж кусочок хліба, бо в ньому вся сила.
3. Не кидайся хлібом, не пустуй з ним.
4. Не кажи на хліб, що він поганий, то пекли його невмілі руки. Хліб завжди святий.
5. Ріж стільки хліба, скільки можна з'їсти.

Учитель. Будь-яке свято чи обряд не обходяться без хліба, паляниці. Можливо, хтось із вас знає ці обряди?

Діти (по черзі)

1. Народжувалася дитина — йшли з хлібом. Хліб після охрещування дитини в церкві дарували хрещеним батькам.
2. Дорогих гостей зустрічали хлібом.
3. Виряджаючи сина в дорогу, мати зав'язувала в рушник житній окраєць.
4. Хлібом благословляли і виряджали з дому молоду.
5. Хлібом виряджали в останню дорогу.

Учитель. У кожного з нас на столі з'являється хліб — наше життя. Вам важко відчутти справжню ціну хліба, адже не довелося зазнати таких гірких днів, як тим хлопчикам і дівчаткам, чиє дитинство припало на воєнні та повоєнні роки, на період голодомору. Сьогодні неможливо без болю згадати голодомор у селах України 1932–1933 років, коли загинули мільйони людей. Послухайте одну із бабусиних розповідей про той час. Називається вона «Хліба».

Зимові сутінки швидко огортають моє село. Темно. Холодно. І голодно.

— Мамо, шматочок хліба дайте!

— Спи, моя дитино, спи! Завтра тато принесе.

З горем пополам засинаємо. Але сон той такий неспокійний, ніч така довга. Сниться чудова біла паляниця. Чую її запах. Хочу взяти шматочок хліба, простягаю руки... Але це тільки сон. Зранку з Аркадієм збираємося до школи. З'їли по декілька ложок юшки, яку зварила мама, вкинувши в окріп декілька промерзлих гнилих картоплин.

Трохи вгамували голод, біжимо до школи, але настирливі думки про шматочок запашного хліба не залишають нас.

— Мамо, тату, хлібця, тільки кусочок хлібця!

— Ой, діти, мої діти, ще трішки почекайте! Настане весна-красна, буде нам трохи легше.

Але сил чекати ту весну-рятівницю все менше й менше. Сьогодні вже зовсім знесилів

Володя. Опух, не може підвестися, ледь-ледь говорить.

— Мамо, мамочко, я дуже хочу молочка! Як би мені добре стало відразу, якби ви дали мені трішечки молочка.

Мама схоплюється з місця, де й сили беруться. Хапає склянку й біжить до сусідів. Прибігає до однієї хати.

— Тітонько Марфо, дайте молочка крапельку, Володя просить, дуже йому погано, врятуйте, дайте хоч трішечки!

— Немає, Марусю, немає...

Біжить наша мама на другий кінець села.

— Дайте молока... — Дайте молока...

Молока немає. Знесилена повертається додому. А назустріч — сусіди. Везуть на візочку свого померлого батька.

— Царство небесне!

А вдома — згасає наша свічечка — наш Володечка. Тільки тихо постогнує. І змовкає.

Жодного плачу навколо. Кладемо братика на рядно у візочок — та й на кладовище.

А вдома ще малеча пухне з голоду.

Одного разу, нарешті, сказали, що дошкільнят можна віддати до колгоспних ясел і там будуть підгодовувати. Віддали Василька і Клавку.

За декілька днів біжу до школи, а дорога проходить мимо тих ясел, чую:

— Олю, Олю, ось візьми, це я тобі приберіг.

Василько виймає з-за пазухи малесенький клаптик паперу. Розгортаю його, а там — справжній скарб: борошняна кулька завбільшки з вишню.

— Їж, Олю!

Зі слізьми змішану, ковтаю ту кульку. Похиливши голову, тепер уже не біжу, а ледве шкандибаю далі, до своєї школи, щоб учити там вірші про батька Сталіна, щоб славити його з ранку й до вечора, дякувати йому за щасливе наше дитинство, а ще, всупереч всьому — чекати весни, чекати нового врожаю і ще чогось чекати, чекати. Чекати за всіх: за Володю, який не дочекався склянки молока; за Клавку, гарнесеньку дівчинку, яка так мало прожила на білому світі; за мудрого хлопчика Василька, який так і не дочекався нової весни.

І ось вона — весна! Сонце потроху зігріває землю, а заодно й душі людські.

З'являється вже й молоденька лобода. Швиденько назбираємо її, насічемо та й смажимо січеники. Смачно. Веселіше починають бігати наші ніжки. Яюсь тримаємося. Настало літо, пшеницю вже час збирати. Зібрали, намолотили, змололи борошно, мама пече хліб. Поклала паляницю на стіл і аж тепер зголосилася в розпачливому запізнілому зойку: «Дітоньки, мої дітоньки... Ви ж так просили хлібчика, простіть мене, мої дорогі!»

А він перший запашний, такий жаданий хліб, политий гарячими слізьми, обпікає нам, живим, серця і душі.

— Так, в період голодомору на Шаргородщині померло в селах: у Пеньківці — 350, Михайлівці — 300, Мурафі — 600, Клекотині — 700, Деробчині — 900 чоловік. А скільки ще по Україні! Сьогодні ніхто вже точно не скаже... У Києві відкрито пам'ятник жертвам голодомору.

Пом'янемо і ми хвилиною мовчання тих людей, щоб ніколи не повторився цей жах — голодна смерть.

Звучить метроном — хвилинка мовчання.

— Бережіть, діти, хліб і просіть Бога, щоб ніколи не повторилося таке страхіття, що зазнали ці діти, про яких я вам читала.

9-та дитина

— Не кидайсь хлібом, він святий, — в суворості ласкавій,

Бувало, каже дід старий малечі кучерявій.

— Не грайся хлібом, то ж бо гріх! —

І ще до немовляти, щасливий стримуючи сміх, бувало, каже мати.

Бо красен труд, хоч рясен піт, бо жита дух медовий життя несе у людський світ і людські родить мови.

Хто зерно сіє золоте в землі палку невтомну, той сам пшеницею зросте на полі вселюдському.

10-та дитина. Про хліб існує багато народних повір'їв, своєрідних законів, порушити які було б великим гріхом.

- Якщо їси хліб, не можна лишати недоїдки, адже в них — вся сила.
- Хліб не можна давати через поріг, бо сам збіднієш.
- Не можна виходити з хати, коли хліб садять у піч — не буде врожаю на хліб.
- Хліб ніколи не купували. Його випікали тільки круглої форми, як сонце.
- На хлібові й сонці тримається людське життя.

Випікали хліб у суботу і дивились: якщо хліб гарний — то упродовж тижня вдача супроводжуватиме, глевкий — на сльози, підгорить — на смуток, потріскається — чекай на погані новини.

11-та дитина. Хліб пекли для кожного окремо: хлібина мамина, татова, бабусина, дідусева, а також для малечі по паляниці. І одна чи кілька хлібин «на позику», адже позичати чинюсь іменовану хлібину не можна — відведеш щастя від хати. Зі столу ніколи хліба не прибирали, щоб нечиста сила не потрапила в хату, щоб не перевівся достаток у домі.

Часто висміювали ледачих і лінивих, боячисьсамим стати такими.

➤ **Інсценізація (виконують двоє учнів)**

— Чого ти плачеш?

— Та мало не вмерла.

— Голова болить?

— Ні.

— Серце коле? — Ні.

— Може, руки від роботи болять?

— Зовсім не від того.

— О т чого ж?

— З голоду.

— Хіба хліба не було?

— Був, так не було ножа, щоб відрізати.

Учитель. Проведіть удома дослід «Завжди свіжий хліб». Досвідчені господині навчилися тривалий час зберігати хліб свіжим. Вони кладуть закритий поліетиленовий пакет зі свіжим хлібом у морозильну камеру холодильника. Вода допомагає заморозити продукт. Коли хліб потрібний — його виймають. Одну-дві години він розморожується і таким же свіжим подається до столу.

12-та дитина (з хлібиною на вишитому рушнику)

Візьму я в руки хліб духмяний.

Він не звичайний, він святий.

Ввібрав і пісню, й працю в себе —

Цей хліб духмяний, золотий.

Йому до ніг вклонитись треба.

Він скарб найбільший на землі.

Роботящі руки зерно змололи, тісто замісили, хліб спекли. Роботящі руки в дім його принесли, на вишивану скатертину поклали. І лежить на столі хліб, теплий, пахучий, руками роботящими подарований. Лежить ясний, як сонечко, і ніби промовляє: «Любіть мене, шануйте, їжте та здоровими будьте!»

13-та дитина

Хліб священний лежить на столі —

Запашний і рум'яний, високий.
Знають добре старі і малі,
Що то рук хліборобських неспокій.
Хліб священний лежить на столі,
В нього запах жнив'яного літа.
Хай завжди буде хліб на столі,
І як сонце, сіяє над світом.

Діти виконують пісню «Коровай наш, коровай» (муз. А. Павлюка, сл. А. Камінчука).

1. Ми зібрали урожай,
Наче сонце у вінку,
Коровай наш, коровай,
На шовковім рушнику.
2. Друже, з нами заспівай
Пісню радісну, дзвінку.
Коровай наш, коровай,
На шовковім рушнику.
3. Розквітай, наш рідний край,
Будь щасливим на віку.
Коровай наш, коровай,
На шовковім рушнику.

Діти підносять коровай директоріві школи.

14-та дитина. Хліб і рушник — одвічні людські символи. Рушники є добрими охоронцями-оберегами. Їх бережуть, аби до хати не заходили злі духи. Вишиті рушники створюють затишок, зміцнюють родину. У народі казали: «Де сяє вишиття, там злагода й добре життя».

15-та дитина. Багато рушників вишиті двома кольорами: червоним і чорним. У кожного з них своє значення. Чорний — це колір родючої землі, багатства, урочистості; червоний — колір щастя та кохання. (*Демонструються рушники, вишиті мамами і бабусями.*)

Червоним кольором найчастіше вишивали дитячий, юнацький, весільний одяг. Його вважали оберегом від нечистих. Місця, де закінчується тканина, — найвразливіші для темних сил, тому комір, рукави прикрашали вишивкою.

16-та дитина. Одним з оберегів є український віночок. Він є в кожній сільській хаті. Його вішають на стінах, килимах або ставлять на стіл. Мабуть, кожна дівчинка вміє плести віночок із жовтих кульбаб, із кленових листочків, лісових чи лугових квітів. До віночка вплітали багато квітів: ружі, калина, безсмертник і деревій, незабудки і чорнобривці,

любисток, волошки, ромашки, барвінок. А всього в українському віночку — дванадцять квіточок. Плести віночки — то ціла наука.

17-ма дитина

Заплету віночок, заплету шовковий.

На щастя, на долю, на чорні брови.

Та й пуцу віночок на биструю воду,

На щастя, на долю, на милую вроду.

18-та дитина. Віночок має бути прикрашений квіточками й стрічками. Квіточок має бути приблизно 12 чи 13, а стрічки — різнокольорові. Кожен колір має своє значення.

Дівчатка розповідаючи чіпляють до віночка на дошці стрічки.

— Світло-коричнева стрічка — символ землі-годувальниці.

— Жовта — символ сонця.

— Темна і світло-зелена — символ краси і молодості.

— Синя і блакитна — символ неба і води.

— Оранжева — символ хліба.

— Фіолетова — символ мудрості, розуму.

— Малинова — щирості й душевності.

— Рожева — достатку.

— Червона щастя і кохання.

— По краях в'язали білі стрічки — символ чистоти.

— На білій лівій унизу вишивали сонце, а на правій — місяць. Ці знаки були найголовнішими оберегами голови дівчини, а також оберігали косу дівчини від злого ока.

19-та дитина. Існує така легенда про вінок.

Ішла дівчина по калину. Зустрів її парубок і каже: «Знімеш вінок — моя будеш».

Не веліла матуся знімати віночок, та парубок гарний, говорив красиво, а ласкавий погляд зігрівав серце. Зняла дівчина віночок, а парубок перетворився на страшного дідька і забрав її до себе. Уважається, що вінок оберігає від нечистої сили.

Учитель. Український народ дуже веселий, тому жодне свято не обходилося без запального танцю. Перегляньте один із них у виконанні наших учнів.

Український танок «Ой лопнув обруч».

Учитель. Майже в усіх народів існують улюблені рослини-символи.

У канадців — клен, у росіян — береза, а в українців — верба й калина. Правдивим є прислів'я: «Без верби й калини нема України». З давніх-давен наш народ опоетизовував цей куш, оспівував його у піснях.

Діти, розгляньмо малюнки з кетягами калини, з цвітом калини.

— Якого кольору ягоди калини?

— Якою вона є на смак?

— Яке зернятко за формою?

— Так, схоже на серце. Ви хочете дізнатися, чому? Чому вона росте в Україні? Послухайте легенду, яку підготував наш учень.

20-та дитина. Легенда про калину.

Трапилося це давно. В одному селі жила дуже вродлива дівчина, яку звали Калиною. Люди любили її за добре серце. Якось, ідучи лісом, Калинка викопала тоненьке стебельце, посадила його край дороги. Зі стебельця виріс великий кущ. А потім білим цвітом укрилися гілочки, а коли осипався цвіт, заблищали на кущі, як намистинки, ягоди. У кожній ягідці містилося зернятко, як маленьке сердечко. Прийшла одного разу Калина, а кущ їй каже: «На згадку про твоє добро серце, щоб тебе не забували люди, подаруй мені своє ім'я Калина». Коли вороги напали на село, Калинка, щоб урятувати село, завела їх у дрімучий ліс, де загинула сама. Там, де розбризкалася дівоча кров, вирости калинові кущі.

Учитель. Ось чому наша Україна схожа на калину. Багато було дівчат, схожих на Калину, які любили людей і свою Україну. Ось чому молоді дівчата люблять калину. Вони прикрашають нею хліб, вінок, рушники. Про калину складено багато пісень. Одну з них ви дуже любите співати. Заспіваймо їй! (*Инсценізація пісні «Ой, є в лісі калина».*)

21-та дитина. Велику силу має українська пісня. Учені дослідили, що ті люди, які співають народні пісні, менше хворіють. Пісня — це голос душі українського народу.

22-га дитина. Послухайте легенду про пісню.

Якось Господь Бог вирішив наділити дітей світу талантами. Французи обрали з його дарунків елегантність та красу, угорці — любов до господарювання, німці — дисципліну і лад, росіяни — владність, поляки — здатність до торгівлі, італійці — хист до музики. Обдарувавши всіх, підвівся Господь зі святого трону і раптом побачив у кутку дівчину. Вона стояла босоніж, одягнута у вишивану сорочку, руса коса переплетена синьою стрічкою, а на голові багряннів вінок із червоної калини.

— Хто ти? Чому плачеш? — запитав Господь.

— Я — Україна, а плачу, бо стогне моя земля від пролитої крові та пожеж. Сини мої на чужині, вороги знущаються з удів та сиріт, а у своїй хаті немає правди й волі.

— Чому ти не підійшла до мене раніше? Я вже всі таланти роздав. Як зарадити твоєму горю? Дівчина вже хотіла йти, та Господь Бог, піднявши правицю, зупинив її.

— Є у мене неоціненний дар, що уславить тебе на весь світ. Це — пісня.

Узяла дівчина-Україна дарунок і міцно притиснула його до серця. Уклонилася низенько Всевишньому і з ясним обличчям та вірою понесла свою пісню в народ.

23-тя дитина. Улюблена страва українців — вареники. Це одна з найпоширеніших національних страв. Їх готують з тіста, у яке вкладають начинку. Начинкою є сир, смажена капуста, картопля, мак, калина, вишні. Вареники є окрасою недільного і святкового столу. Вони — це улюблена страва всіх українців. Діти нашого класу також дуже люблять вареники.

Діти виконують пісню-інсценізацію «Ой мій милий вареничків хоче».

24-та дитина

Україно, земле рідна,
Земле сонячна і хлібна,
Ти навек у нас одна.
Ти, як мати, найрідніша,
Ти з дитинства наймиліша,
Ти узимку найтепліша,
Наша отча сторона.
Зацвітає калина, зеленіє ліщина,
Степом котиться диво-луна.
Це моя Україна, це моя Батьківщина,
Що як тато і мама, одна!

Звучить пісня «Одна калина за вікном».

25-та дитина

Скільки б не співали,
А кінчати час,
Кращі побажання
Ви прийміть від нас!
Щоб ви і ми щасливі були,
Щоб ви і ми щасливо жили.

26-та дитина

Ось він — коровай духмяний,
Весь квітами обвитий.
Ось він — теплий та рум'яний,
Наче сонечком налитий.
В нім — здоров'я наше й сила,
Чудодійне там тепло.
Скільки рук його ростило,
Доглядало, берегло!

27-ма дитина

Тож сідайте всі до столу

Страви наші куштувати.

З жита і пшениці —

Гарні паляниці.

Всіх ми пригощаєм,

Ще й вам заспіваєм.

*Діти пригощають усіх присутніх коропаєм, пирогами, варениками та іншими
хлібобулочними виробами.*

**Хліб, рушник
і пісня – одвічні людські
символи України**

Найдорожчих гостей в Україні
завжди зустрічають піснею, хлібом-
сіллю на вишитому рушнику.

Жодне весілля не
відбувалося без
короваю, а до
нього випікали
ще й шишки.

❖ Чому хліб пахне трудом?

*Для того щоб його спекти,
багато людей доклали своїх рук.*

❖ Як ви гадаєте, з чого починається хліб?

Спочатку орють землю.

Колись орали поле
волами чи кіньми. Діти
часто були погоничами
за кіньми або волами.

Ілюстрований шлях хліба від поля до столу, у який вкладено працю представників понад 120 професій.

Збирання врожаю
починалося обрядом
зажинання першого снопа.

Перший зажинок
зберігали до
завершення жнив або
відносили до комори
і зберігали до Нового
року. Напередодні куті
їх заносили до хати.

Потім жінці плели вінок
з жита чи пшениці, надягали
його на голову найкращій жінці
чи дівчині та йшли співаючи до
господаря, який його викупляв.

Рушники є добрими
охоронцями-оберегами.
Їх бережуть, аби до хати
не заходили злі духи.

Багато рушників вишиті двома кольорами: червоним і чорним.

Чорний – це колір родючої землі,
багатства, урочистості; **червоний** –
колір щастя та кохання.

Одним з оберегів
є український віночок.
Він є в кожній сільській хаті.

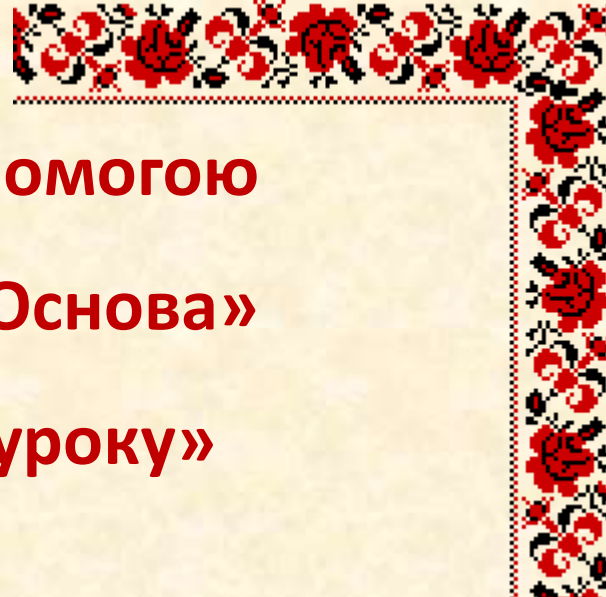
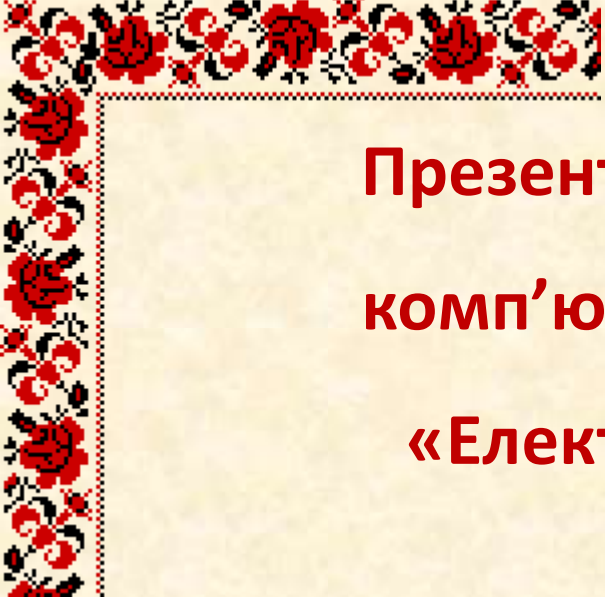
До віночка вплітали
багато квітів: ружу,
калину, безсмертник
і деревій, незабудки
і чорнобривці, любисток,
волошки, ромашки,
барвінок. А всього
в українському віночку –
дванадцять квіточок.

- ❖ Якого кольору ягоди калини?
- ❖ Якою вона є на смак?
- ❖ Яке зернятко за формою?

**Презентацію створено за допомогою
комп'ютерної програми ВГ «Основа»
«Електронний конструктор уроку»**

ТОВ «Видавнича група "Основа"», 2016

Джерела:

**Науково-методичний журнал «Вихователю
ГПД. Усе для роботи». – № 10(46) . – 2015.**